

WYKŁAD 3

Podstawowe układy energoelektroniczne

**Podział ze względu na charakter przebiegów
wejściowych i wyjściowych**

Przebieg wejściowy	Przebieg wyjściowy	Nazwa
Przemienny (AC)	Stały (DC)	(AC/DC) Prostownik
Przemienny (AC)	Przemienny (AC)	(AC/AC) Przekształtnik prądu przemiennego Cyklokonwertor Przekształtnik matrycowy
Stały (DC)	Stały (DC)	(DC/DC) Przetwornik prądu stałego (ang. <i>chopper</i>)
Stały (DC)	Przemienny (AC)	(DC/AC) Falownik

a) podział ze względu na sposób przekształcania energii źródeł:

- pośrednie (np. przemienniki częstotliwości)
- bezpośrednie (np. prostowniki)

b) podział ze względu na budowę:

- proste
- złożone
  - połączenie kaskadowe
  - połączenie równoległe

c) podział ze względu na kierunek przepływu prądu i energii, zwrot napięcia:

- nawrotne i nienawrotne
- odzyskowe i nieodzyskowe

Układy prostownikowe

Układy prostownikowe służą do **przekształcania napięcia przemiennego** na napięcie **jednokierunkowe**, nazywane napięciem **wyprostowanym** lub **stałym**.
Napięcie zasilające układy prostownikowe jest napięciem sinusoidalnym 1- lub 3-fazowym.

Podstawowymi zespołami układu są:

- transformator prostownikowy,**
- układ (blok) zaworów półprzewodnikowych,**
- układ sterowania zaworów, gdy zawory są sterowane,**
- urządzenia pomocnicze,**
- układy ochronne i zabezpieczające,**
- układy pomiarowe i sygnalizacyjne.**

KLASYFIKACJA UKŁADÓW PROSTOWNIKOWYCH

1. Podział ze względu na zastosowane zawory:

- **niesterowane (diodowe),**
- **sterowane, nazywane także w pełni sterowane (tyrystorowe),**
- **półsterowane (tyrystorowo-diodowe).**

2. Podział ze względu na liczbę grup komutacyjnych:

- ***proste*** - zawierające tylko jedną grupę komutacyjną,
- ***złożone*** - zestawione z dwóch lub kilku grup komutacyjnych.

3. Podział ze względu na charakter pracy odbiornika zasilanego z układu prostownikowego:

- ***nienawrotne*** (zarówno proste, jak i złożone),
- ***nawrotne***, czyli rewersyjne (tylko złożone).

4. Podział ze względu na liczbę faz uzwojenia pierwotnego transformatora sieciowego:

- ***1-fazowe***,
- ***3-fazowe***.

5. Podział ze względu na liczbę faz uzwojenia wtórnego transformatora sieciowego:

- ***1-fazowe***,
- ***2-fazowe***,
- ***3-fazowe***,
- ***6-fazowe***,

6. Podział ze względu na wskaźnik tętnienia nazywany liczbą pulsów:

- ***jednopulsowe,***
- ***dwupulsowe,***
- ***trójpulsowe,***
- ***sześciopulsowe,***
- ***dwunastopulsowe, itd..***

7. Podział ze względu na sposób połączenia uzwojenia wtórnego transformatora z układem zaworów:

- ***jednokierunkowe,***
- ***dwukierunkowe.***

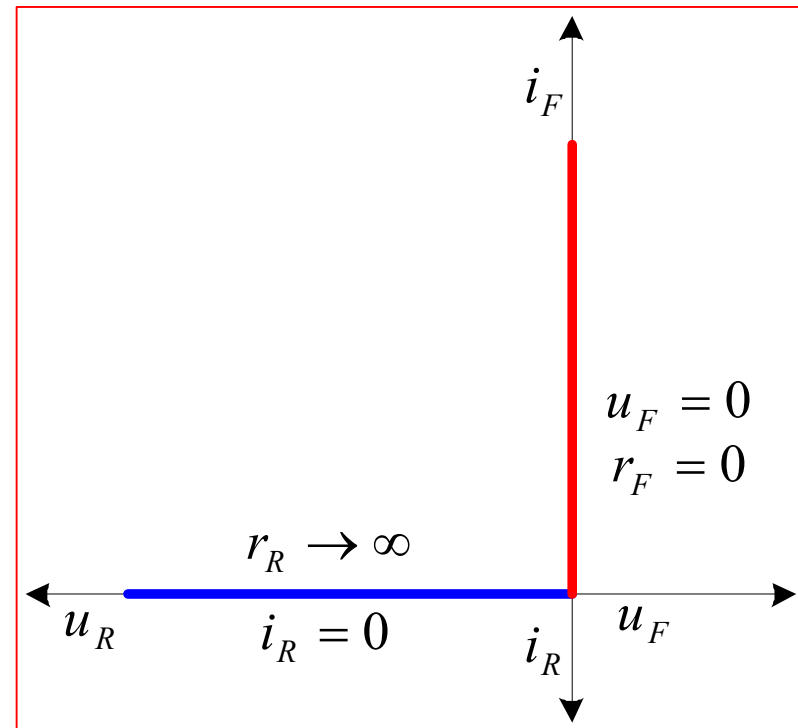
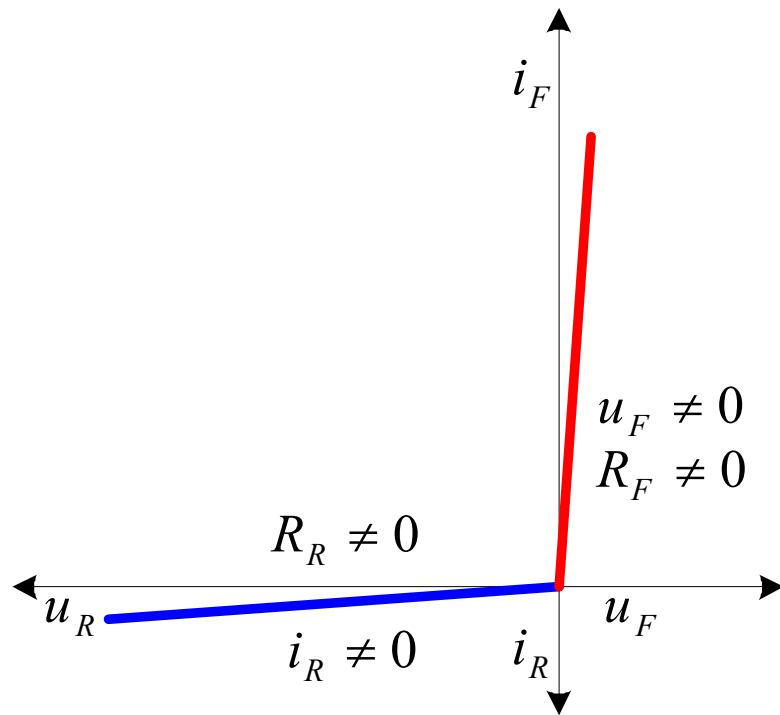

**8. Podział ze względu na liczbę kwadrantów
(ćwiartek układu współrzędnych)
charakterystyk zewnętrznych:**

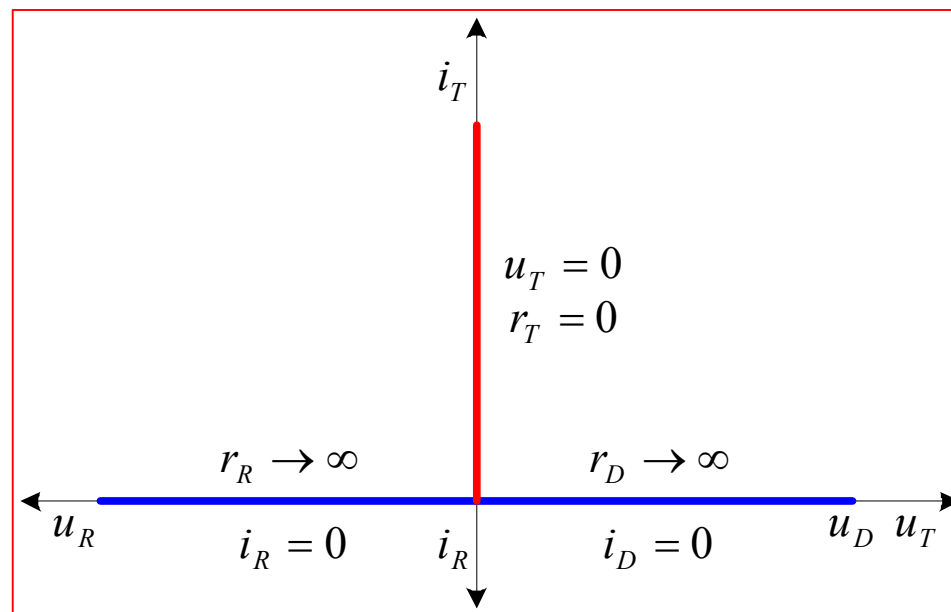
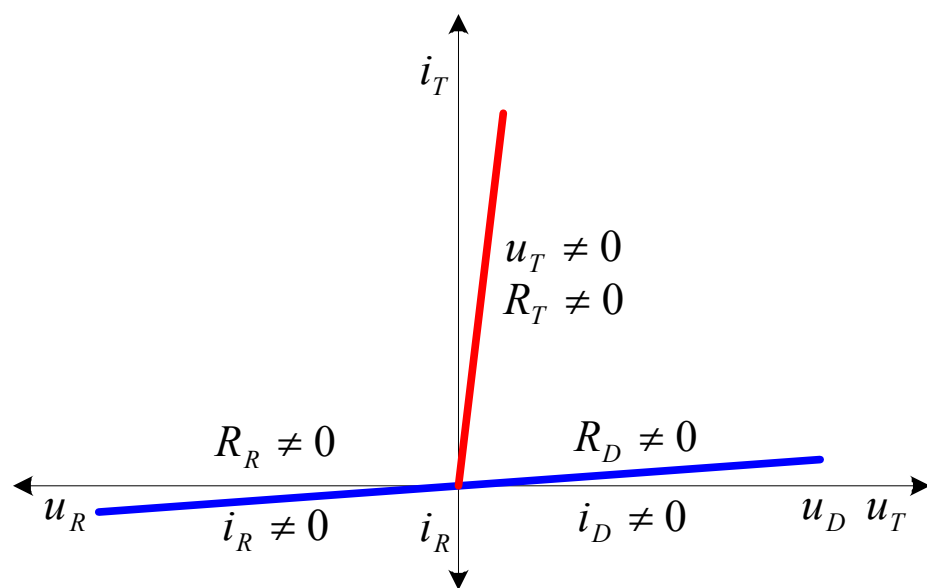
- ***jednokwadrantowe,***
- ***dwukwadrantowe,***
- ***czterokwadrantowe.***

Modele elementów układu prostownikowego

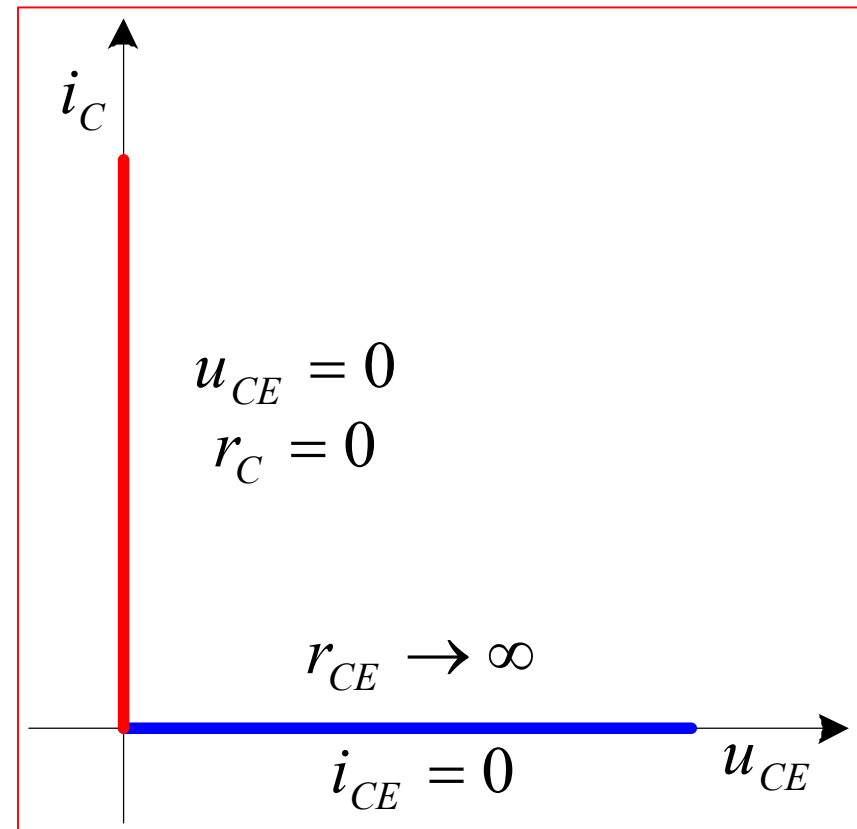
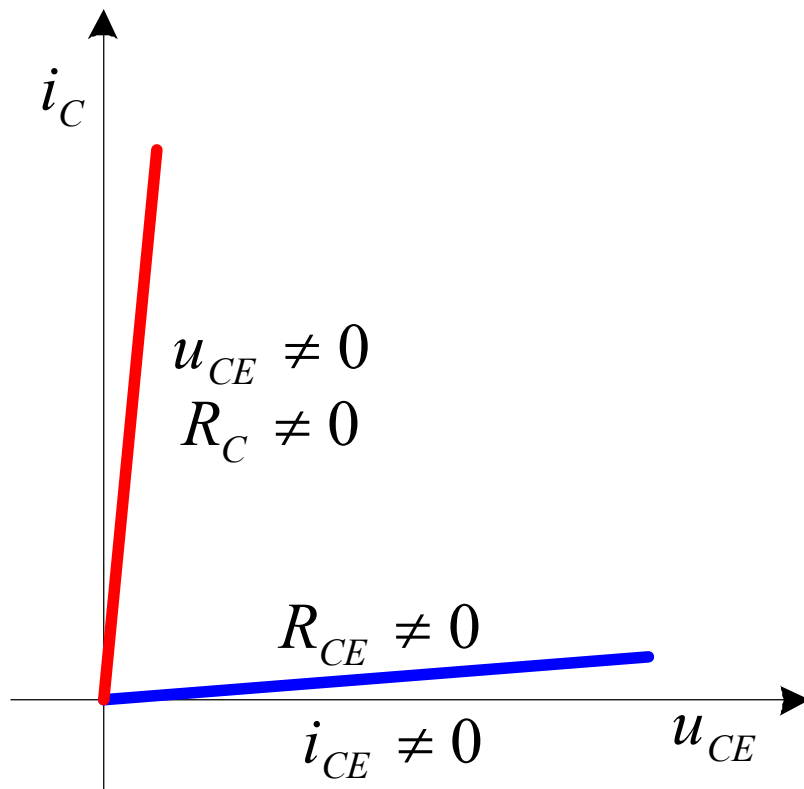
Stosowane charakterystyki elementów

Stosowane charakterystyki elementów

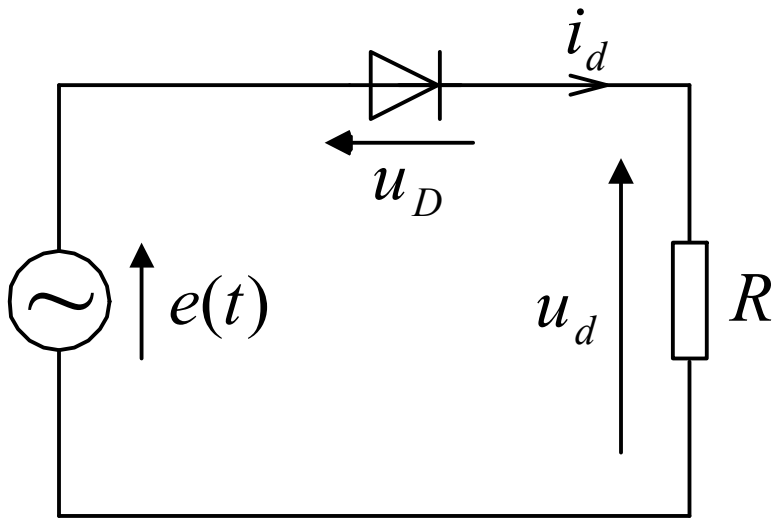
Stosowane charakterystyki elementów

Pspice, OrCAD

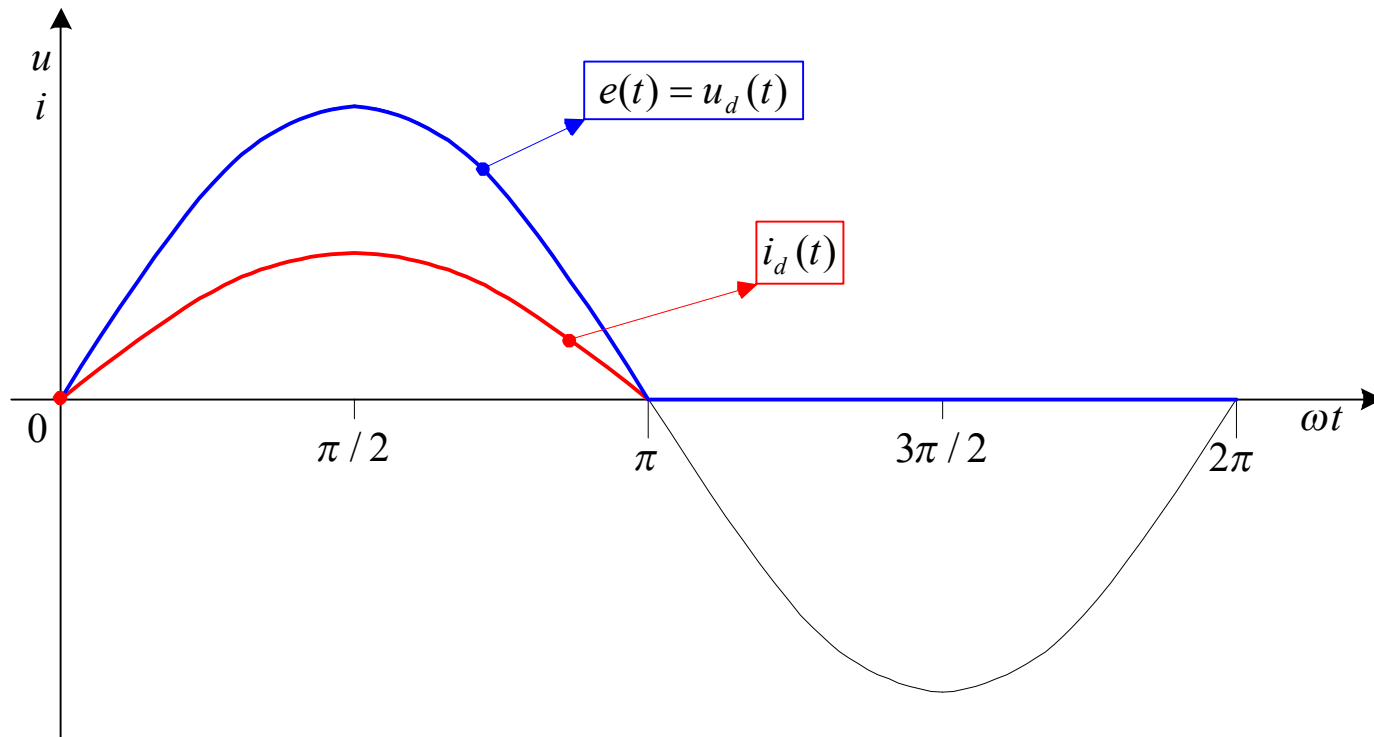
Matlab

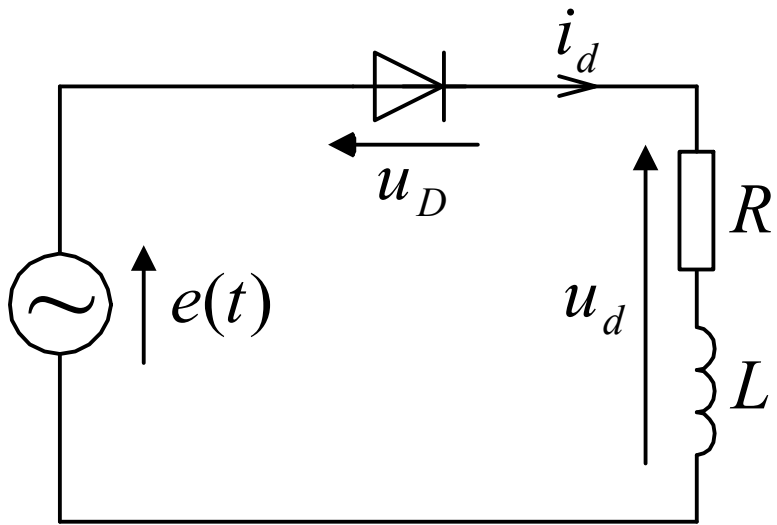
www.ipes.ethz.ch

$$E_m \sin \omega t = R i_d(t)$$

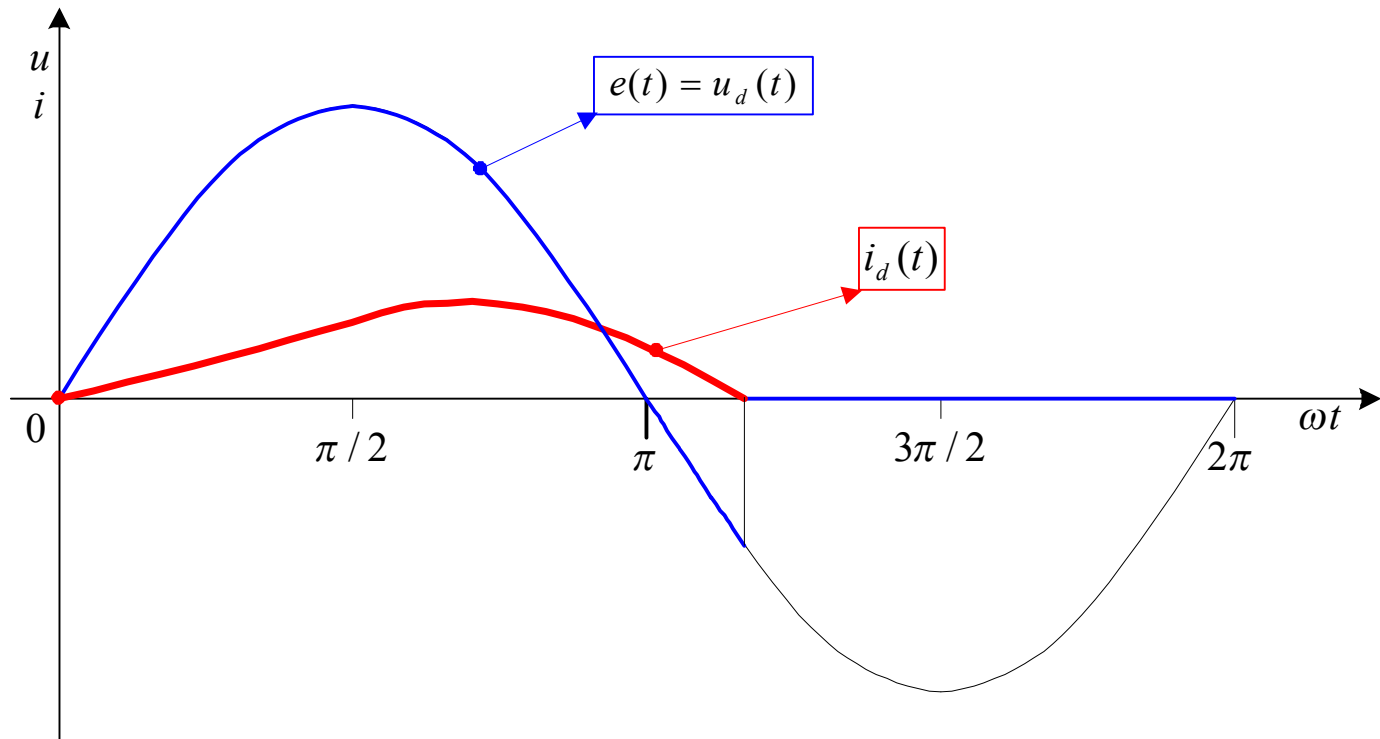
$$i_d(t) = \frac{E_m}{R} \sin \omega t$$

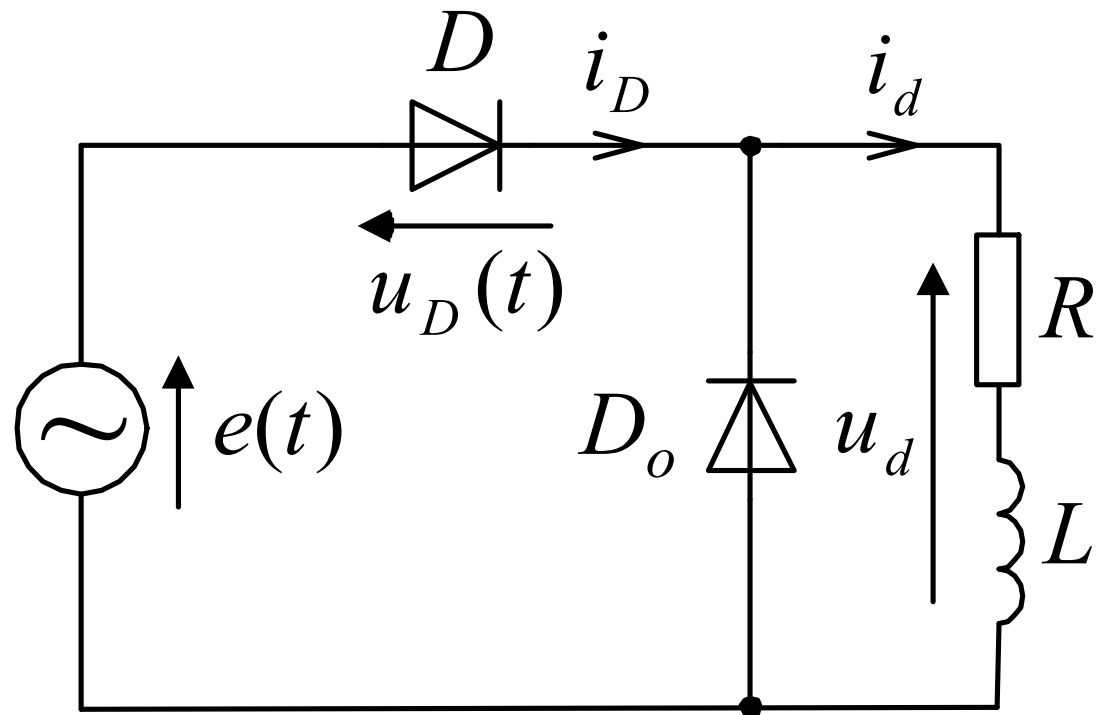

$$E_m \sin \omega t = Ri(t) + L \frac{di(t)}{dt}$$

$$i_d(t) = \frac{E_m}{Z} \sin(\omega t - \varphi) + \sin \varphi e^{-\frac{R}{L}t}$$

Komutacja

nazywamy zmiany pewnych parametrów obwodu elektrycznego lub jego struktury (schematu geometrycznego, grafu) zachodzące w określonej chwili.

Prawa komutacji

Prawa komutacji obwodu elektrycznego wyrażają się przez pewne zasady, wynikające z zasady zachowania energii:

- 1. Zasada ciągłości strumienia magnetycznego skojarzonego z cewką w chwili komutacji:**

$$\Psi(0^-) = \Psi(0^+)$$

- 2. Zasada ciągłości prądu w cewce w chwili komutacji:**

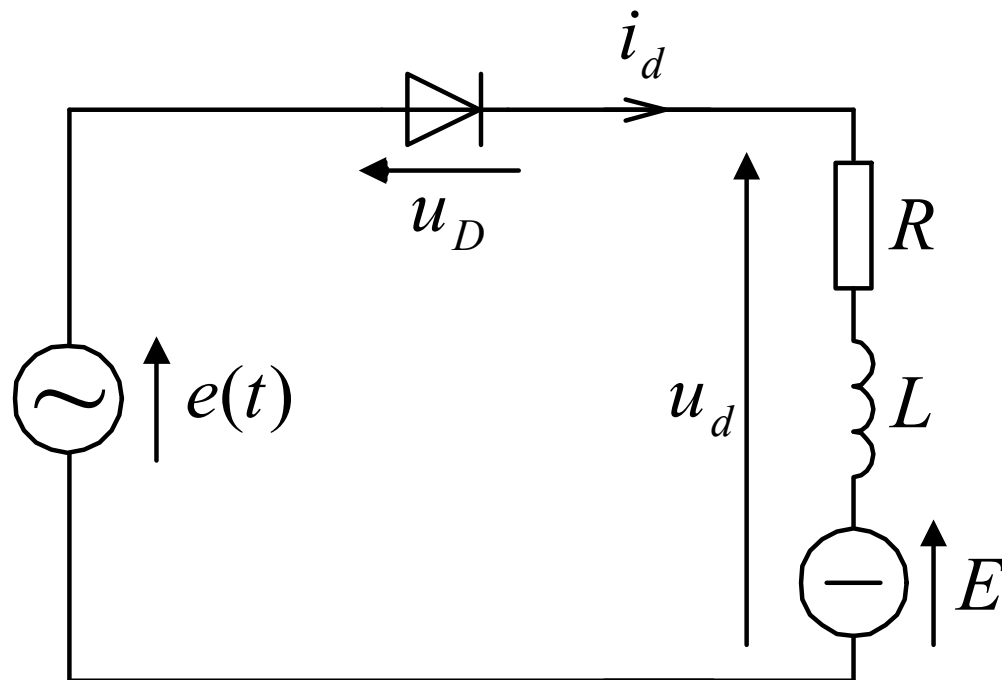
$$i(0^-) = i(0^+)$$

- 3. Zasada ciągłości ładunku kondensatora w chwili komutacji:**

$$q(0^-) = q(0^+)$$

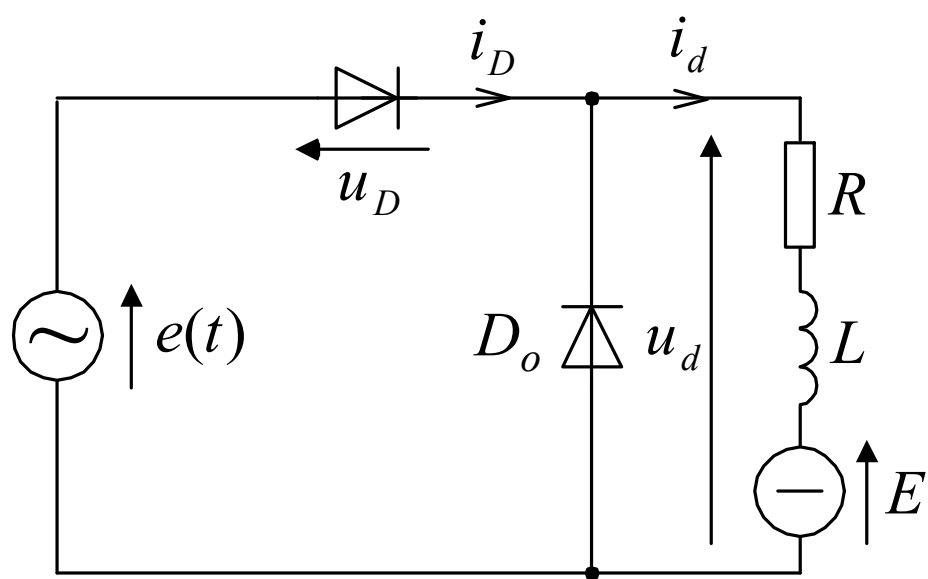
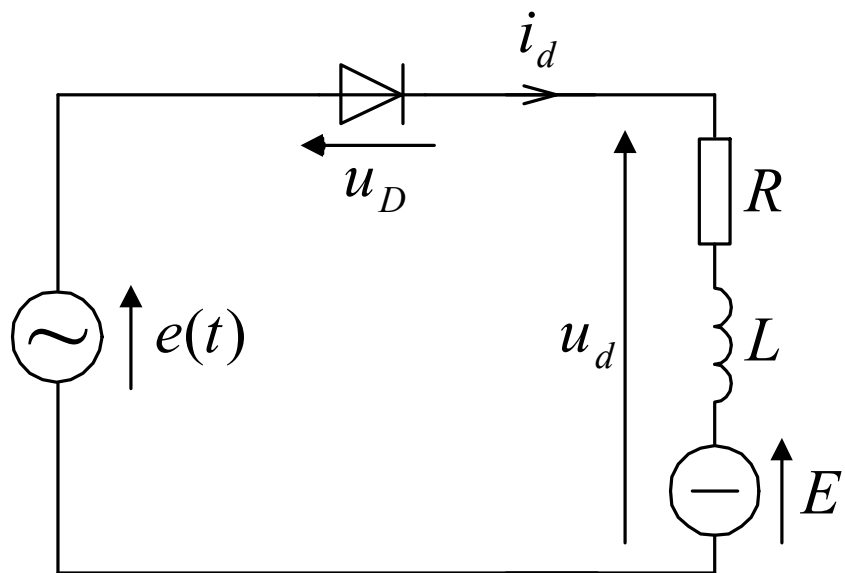
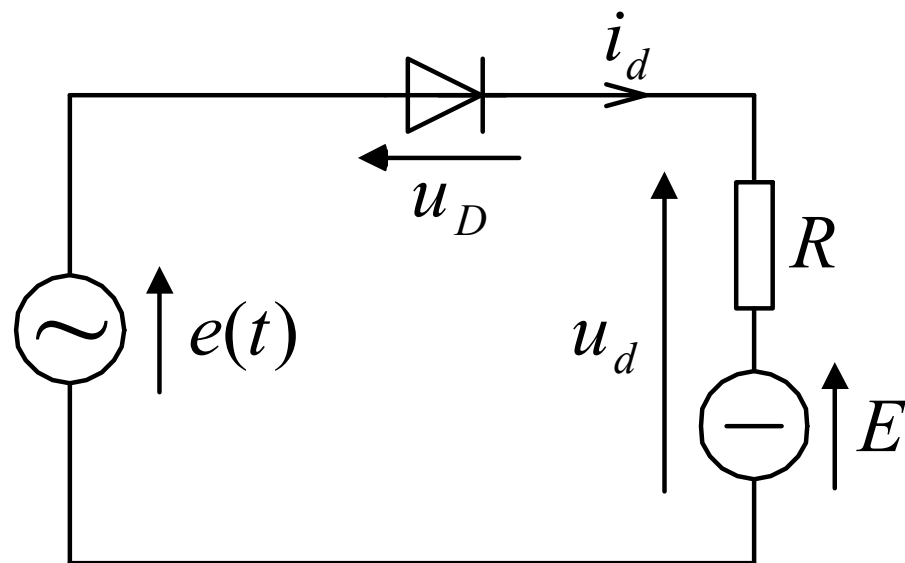
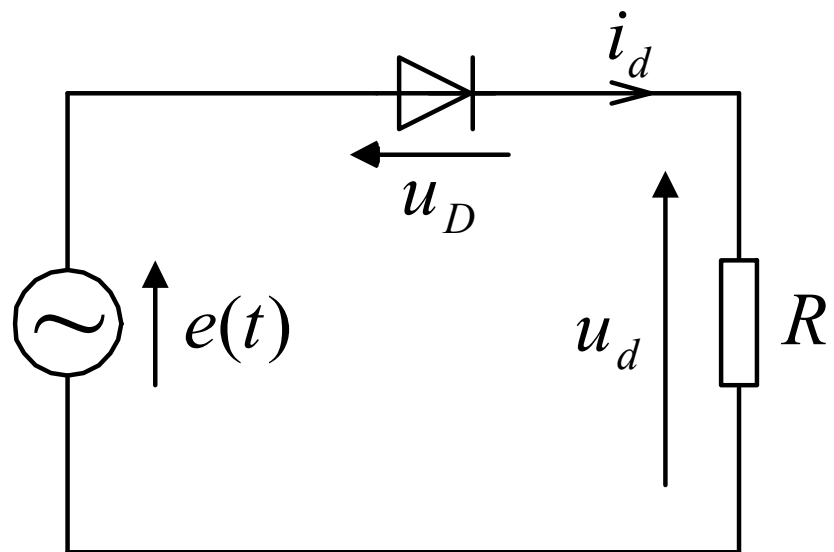
- 4. Zasada ciągłości napięcia na kondensatorze w chwili komutacji:**

$$u(0^-) = u(0^+)$$

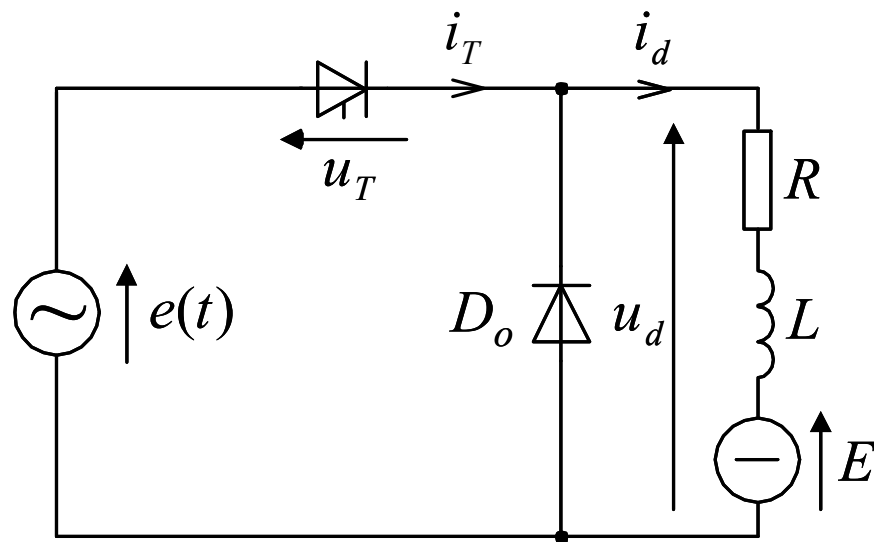
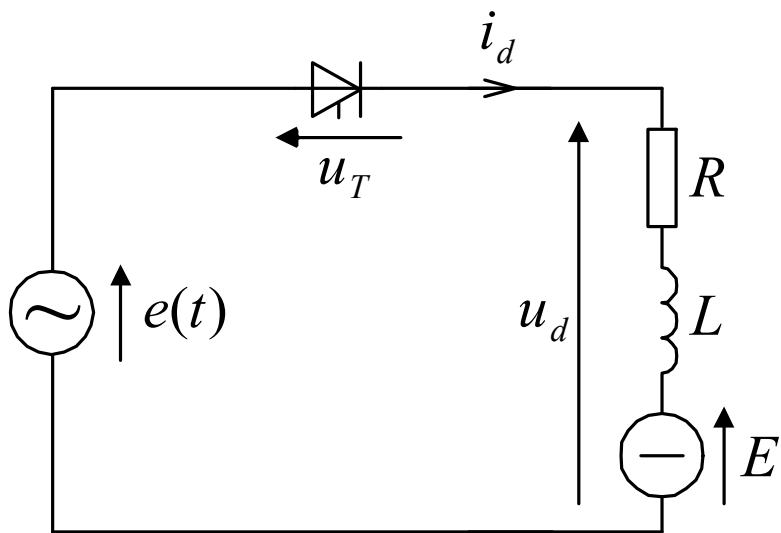
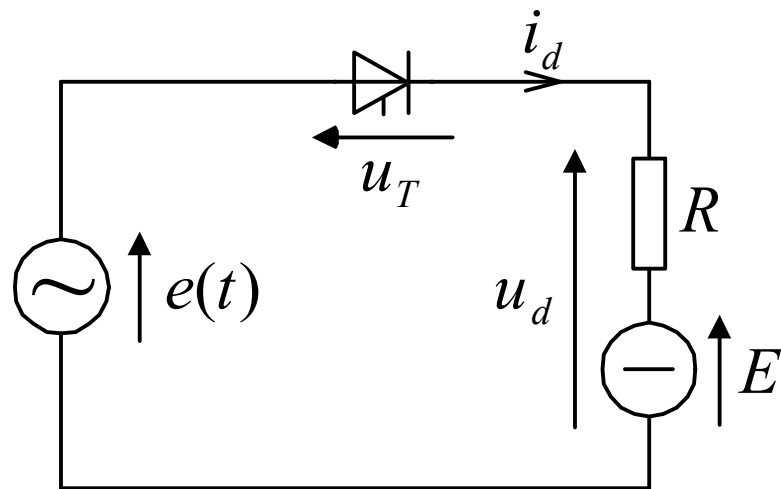
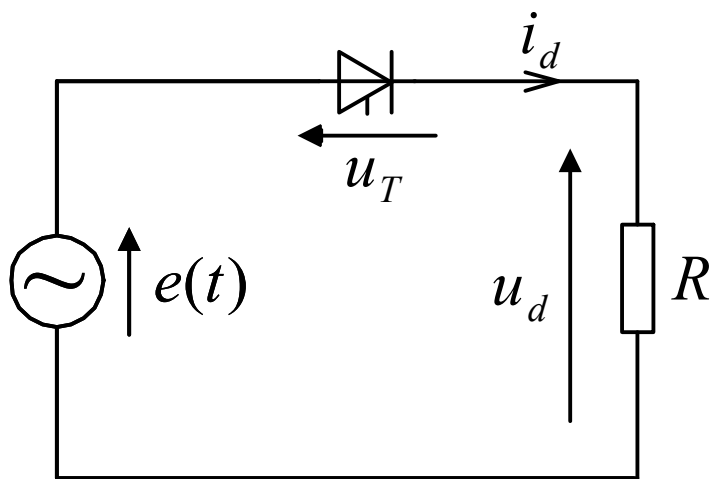
$$E_m \sin \omega t = Ri(t) + L \frac{di(t)}{dt} + E$$

$$i(t) = \frac{E_m}{Z} \left[\sin(\omega t - \varphi) - \frac{E}{R} \right] + \left[\sin \varphi + \frac{E}{R} \right] e^{-\omega t(\operatorname{ctg} \varphi)}$$

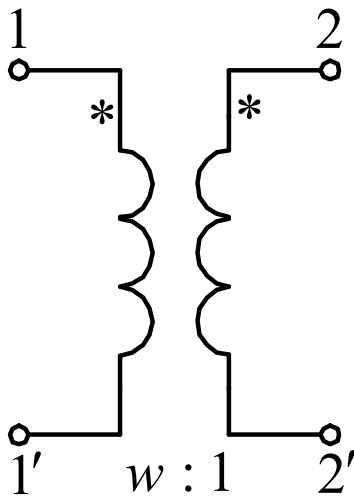
Praca układu energoelektronicznego polega na **cyklicznym**, w ramach ustalonego okresu pracy, **dołączaniu wybranych źródeł energii do wybranych gałęzi odbiornikowych**.

Przebiegi wielkości wyjściowych (napięć, prądów) w okresie pracy układu są **złożeniem** (w sensie następstwa) **przebiegów napięć i prądów** generowanych przez **następujące po sobie stany nieustalone** obwodów powstałych **w kolejnych cyklach pracy** układu.

Transformator idealny jest:

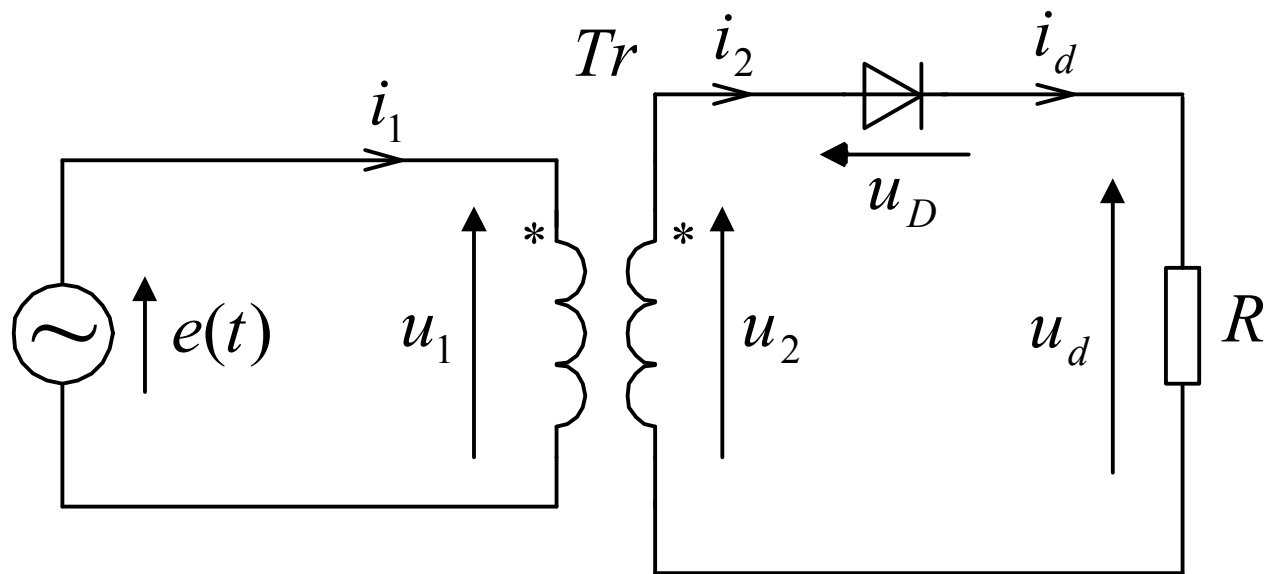
1. bezstratny,
2. bezrozproszeniowy,
3. bezpojemnościowy,
4. ma zerowy prąd magnesujący.

Równanie łańcuchowe transformatora idealnego (przeciwny zwrot nawinięcia uzwojeń):

$$\begin{bmatrix} U_1 \\ I_1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} w & 0 \\ 0 & \frac{1}{w} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} U_2 \\ I_2 \end{bmatrix}$$

w – przekładnia napięciowa

$$i_2 = I_o + i_{2\sim} \quad i_1 = \frac{1}{w} i_{2\sim}$$

$$I = \sqrt{I_o^2 + \sum_{k=1}^{\infty} I_k^2} = \sqrt{I_o^2 + I_{\sim}^2} \quad I_{\sim} = \sqrt{I^2 - I_o^2}$$

$$I_1 = \frac{1}{w} \sqrt{I_2^2 - I_d^2} \qquad i_1 = \frac{1}{w} i_{2\sim} + i_{\mu\sim}$$

i_L – **chwilowy prąd sieci**

u_L – **chwilowe napięcie sieci**

I_L – **skuteczny prąd sieci**

U_L – **skuteczne napięcie sieci**

i_1 – **chwilowy prąd strony pierwotnej transformator**

u_1 – **chwilowe napięcie strony pierwotnej transformatora**

I_1 – **skuteczny prąd strony pierwotnej transformatora**

U_1 – **skuteczne napięcie strony pierwotnej transformatora**

i_2 – **chwilowy prąd strony wtórnej transformatora**

u_2 – **chwilowe napięcie strony wtórnej transformatora**

I_2 – **skuteczny prąd strony wtórnej transformatora**

U_2 – **skuteczne napięcie strony wtórnej transformatora**

i_T – **chwilowy prąd zaworu (tyrystora)**

u_T – **chwilowy prąd zaworu (tyrystora)**

i_d – **chwilowy prąd odbiornika**

u_d – **chwilowe napięcie odbiornika**

I_d – **średni prąd odbiornika**

U_d – **średnie napięcie odbiornika**